

اقتصاد دانایی

۳. دستاوردها

کد موضوعی: ۲۸۰

شماره مسلسل: ۱۲۱۹۴

بهمن ماه ۱۳۹۰

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۱
۱. دستاوردهای اقتصادی	۳
۱-۱. تعادل بین تولید و فروش	۳
۱-۲. رشد اقتصادی بدون تورم	۵
۱-۳. کاهش هزینه‌ها	۹
۱-۴. کاهش قیمت‌ها و تجارت الکترونیک	۱۰
۲. سایر دستاوردهای اقتصادی	۱۱
۲-۱. نقش اینترنت در تحقق رفاه اقتصادی	۱۱
۲-۲. صرفه‌جویی در سوخت و کاهش آلودگی هوا	۱۲
۲-۳. صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و توسعه جنگل‌ها	۱۲
۲-۴. صرفه‌جویی در وقت محققان در گردآوری اطلاعات	۱۲
۲-۵. اشتغال‌زایی در بخش IT	۱۳
۲-۶. آسانی ورود به بازار	۱۳
۲-۷. بانکداری الکترونیکی	۱۴
۳. دستاوردهای اجتماعی	۱۶
۳-۱. استاندارد زندگی بالاتر	۱۸
۳-۲. بهداشت و درمان بهتر	۲۰
۳-۳. طول عمر بیشتر	۲۰
۳-۴. فرصت‌های آموزشی بیشتر	۲۰
۳-۵. پیشرفت فناوری بهتر	۲۳
۳-۶. عوارض اجتماعی	۲۳
۴. دستاوردهای فرهنگی	۲۴
۴-۱. مشارکت	۲۴
۴-۲. فرهنگ خوداشتغالی	۲۴
۴-۳. فرهنگ صادراتی	۲۵
۴-۴. فرهنگ تولید خانگی	۲۵
نتیجه‌گیری	۲۶
منابع و مأخذ	۲۶

اقتصاد دانایی

۳. دستاوردها

چکیده

اقتصاد دانش‌محور، اقتصادی است که در آن تولید، توزیع و استفاده از دانش منبع اصلی رشد و ایجاد ثروت است. با استفاده از نظریه‌های اخیر دانشی و با در نظر گرفتن جامعه به‌عنوان یک نظام اجتماعی پیچیده که دارای سه رفتار کلیدی خودمرجعی، خودتبدیلی و خودسازماندهی است می‌توان به بیان نقش دولت در اقتصادهای دانش‌محور و توسعه خط‌مشی‌های مربوط به آن پرداخت.

اقتصاد دانایی شکل غالب اقتصادهای موفق قرن بیست‌ویکم خواهد بود که دولت‌ها در طراحی نظام‌ها و خط‌مشی‌گذاری آن نقش مهم استراتژیک دارند. در این میان دولت‌ها باید بین نیاز به نوآوری و نیاز به حفظ انسجام همبستگی جامعه تعادل ایجاد کنند و زمینه‌های فنی، اجتماعی و فرهنگی لازم برای تولید، کاربرد و اشاعه دانش و شکل‌گیری امواج نوآوری جامعه برای مشارکت در اقتصاد دانش‌محور را فراهم کنند، زیرا اینها دستورات عمل‌هایی هستند که باید از سوی خط‌مشی‌گذاران قرن بیست‌ویکم مورد توجه قرار گیرند. در این راستا دستاوردهای اقتصاد دانایی در حوزه‌های مختلف، خصوصاً اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، نشان‌دهنده مزیت‌ها و نقاط مثبت حاکم‌سازی این الگو در کشورهای توسعه یافته و وجود امکان استفاده از آن در کشورهای در حال توسعه است.

مقدمه

طی نیم قرن گذشته تلاش‌های نظام‌مند بسیاری برای تبیین فرآیند رسیدن به توسعه انجام شده است، اما هنوز بسیاری از کشورها (به‌ویژه کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته) خواهان توسعه‌اند. در این ارتباط الگوهای نظری متعددی در یک فرآیند رو به تکامل معرفی شده‌اند و الگوی اقتصاد دانایی^۱ (اقتصاد دانش‌محور) جدیدترین آنهاست. توجه به توسعه ظرفیت‌های لازم برای تحقق توسعه از جمله ویژگی‌های مشترک این الگوهاست که در همه آنها مورد تأکید و توجه قرار گرفته است. هر چند که توسعه ظرفیت‌ها در هر یک از الگوها از طریق خاصی مانند سرمایه‌گذاری فیزیکی، توسعه آموزش، ارتقا و بهبود سطح بهداشت و یا توسعه علوم و فناوری تعقیب شده است،

1. Knowledge - based Economy

با این حال یک تفاوت اساسی میان الگوی اقتصاد دانایی و سایر الگوها وجود دارد و آن تأکید و توجه به درجه به‌کارگیری یا استفاده از این ظرفیت‌هاست، به‌عبارت دیگر الگوهای پیشین توسعه ظرفیت‌ها را عمدتاً از جنبه‌هایی مانند توسعه ظرفیت‌های فیزیکی، توسعه منابع و سرمایه انسانی و توسعه علوم و فناوری با اتکا به این فرض اساسی که ظرفیت‌هایی ایجاد شده به خوبی به‌کار گرفته خواهند شد، مورد توجه و تأکید قرار داده‌اند. لکن الگوی اقتصاد دانایی با لغو این فرض مهم و تعیین‌کننده، به هر دو جنبه یعنی توسعه ظرفیت‌ها و استفاده مناسب از آن از طریق توسعه، نشر و به‌کارگیری دانایی و دانش روز توجه دارد.

در این گزارش سعی شده است تا با عنایت به شواهد تجربی به بیان برخی دستاوردهای اقتصاد دانایی پرداخته و با تأکید بر محورهای اساسی اقتصاد دانایی یعنی آموزش و توسعه منابع انسانی، نظام کارآی نوآوری و اختراعات، زیرساخت‌های پویا و کارآمد فناوری اطلاعات و ارتباطات و رژیم انگیزشی اقتصادی، حقوقی و نهادی مناسب و لزوم حرکت همه ارکان جامعه با راهبری دولتی مقتدر بیان شود.^۱

اقتصاد دانایی مستقیماً براساس تولید، توزیع و مصرف دانایی و اطلاعات قرار گرفته و بیان می‌دارد که کلیه فعالیت‌ها بر دانایی متکی هستند و می‌گویند دانایی عبارت است از «ذخیره انباشته شده‌ای از اطلاعات و مهارت‌ها که از مصرف اطلاعات توسط گیرنده اطلاعات حاصل می‌شود».^۲ اقتصاد جدید عبارت است از نرم‌افزاری برای دنیای شبکه‌ای، دنیایی که در آن افزایش قدرت تولید در سطح جهان، پیدایش کارگران دانش‌آموخته و پیشرفت مخابرات و ارتباطات در سطح جهان جهش فناوری شگفت‌انگیز اینترنت را امکانپذیر ساخته است. در این دوره ساختن اشیا محور نیست، بلکه ساختن گزینه‌ها محور است. به‌عبارتی دانایی عاملی است که جریان می‌یابد.

سازمان همکاری اقتصادی آسیا و اقیانوسیه^۳ چهار مرحله برای جریان دانایی قائل است:

دستیابی به دانایی، ایجاد دانایی، انتشار دانایی و مصرف دانایی.

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۴ به مراحل تولید، توزیع و مصرف دانایی اشاره می‌کند.^۵

۱. برای مطالعه بیشتر رجوع شود به:

الف) اقتصاد دانایی، ۱. ضرورت شناخت، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، شماره مسلسل ۸۷۰۳، آذر ۱۳۸۶.

ب) اقتصاد دانایی، ۲. اصول، قوانین و خصوصیات مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، شماره مسلسل ۸۷۰۴، آذر ۱۳۸۶.

2. Discussion Paper: Measuring a Knowledge – based Economy and Society – an Australian Frome Work, 2001.

3. Asia – pacific Economic Cooperation (APEC)

4. Ovgauization for Economic Co-operation & Development (OECD)

۵. همان.

۱. امروزه در جهان پیشرفته، دانایی به‌عنوان یک محصول اهمیت یافته و تجارت محصولات دانایی مطرح است.

۲. دانایی نوشته شده به عاملی برای تعیین پایه و بنیان دانایی تبدیل شده است.

۳. فناوری اطلاعات و ارتباطات عاملی مهم در کسب انواع دانایی است، زیرا هم محدودیت‌های فیزیکی و هم هزینه‌های گردآوری و انتشار دانایی را کاهش داده است.

۴. براساس برآوردهای آی. بی. ام. حجم داده‌های جهان هر ۱۲ تا ۱۸ ماه دو برابر می‌شود (قانون مور)^۱ اما تنها ۱۵ درصد آنها داده‌های سازمان‌یافته است. به‌نظر (OECD) اطلاعات و دانایی بسیار فراوان شده، اما آنچه کمیاب است ظرفیت استفاده از آنها به‌صورتی معنادار و کاربردی کردن آنها به‌صورتی کاربر است.

در حدود ۲ دهه‌ای که بحث الگوی اقتصاد دانایی در جوامع توسعه‌یافته و در حال توسعه در حال عملیاتی شدن بوده است شواهد و تجارب، دستاوردهایی درخصوص استفاده و به‌کارگیری اقتصاد دانش‌محور را نشان داده‌اند. دستاوردهایی در حوزه‌های مختلف که در این گزارش فقط به سه دستاورد در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن هم به‌صورت مختصر می‌پردازیم.

۱. دستاوردهای اقتصادی

۱-۱. تعادل بین تولید و فروش

انقلاب اطلاعاتی که از پایه‌های اصلی اقتصاد جدید^۲ است سبب شده تا گردش (سیکل) کارهای تجاری هموار شود، زیرا امروزه در کشورهایی مثل آمریکا که اقتصاد جدید در آن ظهور و بروز داشته است زنجیره عرضه، رایانه‌ای شده است و هر تولیدکننده‌ای می‌تواند محصول خود را از طریق اینترنت به اطلاع عموم برساند. حتی صاحبان نیروی کار که در اقتصاد جدید به آنها کارگران دانش یا صاحبان کار فکری می‌گویند می‌توانند برای پیدا کردن شغل از طریق اینترنت به‌کارایی بپردازند.

رایانه‌ای و اینترنتی شدن عرضه محصولات سبب می‌شود:

اولاً مدیران تولید همواره از طریق رایانه مقدار محصولات خود در انبار کارخانه یا شرکت را

1. Moor's Law

۲. لازم به توضیح است که نظریه‌پردازان و پیشگامان اقتصاد دانایی برای اطلاق چنین اقتصادی از واژه‌های مختلف و هم‌ترازی استفاده می‌کنند تا بتوانند مقصود خود را با مفاهیم گوناگونی از جمله اقتصاد دانش‌محور، اقتصاد جدید، اقتصاد شبکه، اقتصاد بدون مرز، اقتصاد دیجیتال، اقتصاد اینترنت و... بیان دارند. هر چند این مناقشه در به‌کارگیری عنوان جامع‌تر باقی است، لکن در این گزارش همانند ۲ گزارش چاپ شده، شماره (۱) و (۲) از عنوان اقتصاد دانایی (دانش‌محور) و اقتصاد جدید استفاده شده است و به نوعی از برخی تفاوت‌های مفهومی آنها جهت بیان بهتر مطالب اغماض شده است.

بررسی کنند و از این طریق بکوشند تا همواره وقتی مقدار محصولاتشان در انبار از یک حد معین بیشتر شد کالای جدید بیشتر تولید نکنند و از سرعت تولید خود بکاهند تا به اصطلاح روی دست ماندن محصولات در انبار کارخانه سبب ورشکستگی تولیدکننده نشود، زیرا وقتی کالا در انبار فروش نرود، تولیدکننده برای تولید آن هزینه کرده ولی به علت فروش نرفتن آن نمی‌تواند پولی به دست آورد تا بدهی‌های خود را که از محل خرید مواد اولیه و عوامل تولید محصولات مذکور به وجود آمده است بپردازد. به همین سبب است که چک‌ها برگشت می‌خورد و عرضه‌کننده به سمت ورشکست شدن می‌رود و کارگران کارخانه بیکار می‌شوند و در سطح وسیع در کشور شرایط جهت به وجود آمدن رکود اقتصادی فراهم می‌شود و بیکاری روز به روز زیادتر می‌شود. همان چیزی که در دو دهه گذشته در کشورهای سرمایه‌داری و صنعتی جهان شاهد آن بوده‌ایم.

ولی از طریق رایانه‌ای شدن عرضه محصولات و انبارداری، تولیدکنندگان در مواقعی که موجودی انبارشان زیاد باشد از حجم تولید محصول می‌کاهند. برای مثال کارگران را از پنج روز کار در کارخانه مجبور می‌کنند که سه روز کار کنند یا در مواقعی اخراجشان می‌کنند. در شرایطی که موجودی انبار کم باشد و تقاضا برای محصولشان زیاد باشد آنها از کارگران می‌خواهند تا به جای پنج روز در هفته، هفت روز کار کنند و برای کار در روز تعطیل به آنها دستمزد اضافی می‌دهند و در یک حساب مخصوص آن را نگهداری می‌کنند تا در ایامی که کارگران به علت موجودی زیاد محصول در انبار مجبور می‌شوند سه روز در هفته کار کنند از این محل دستمزد آنها را پرداخت کنند.

اینها همه به کمک جهانی شدن اقتصاد یعنی آزادی حرکت سرمایه از یک کشور به یک کشور دیگر ممکن می‌شود. وقتی کارگران کارخانه BMW در آلمان با چنین سیاست‌هایی روبرو شدند اعتصاب راه انداختند و در مقابل، کارخانه BMW شعب خود در آلمان را تعطیل کرد و آنها را در آمریکا به کار انداخت، زیرا در آمریکا کارگران آن قدرت چانه‌زنی و فشار از طریق اتحادیه کارگری به کارفرمایان را نداشتند و این روند در سال‌های گذشته کار را به جایی کشانید که کارگران آلمانی فهمیدند نباید در مقابل تقاضاهای کارفرما حتی اگر بسیار ظالمانه باشد ایستادگی کنند چون کار خود را از دست خواهند داد.

شاید اگر امروزه در اخبار ملاحظه می‌کنیم در کشورهای غربی مردم علیه جهانی شدن راهپیمایی می‌کنند یکی از دلایل آن همین رابطه جدید بین کارگر و کارفرماست که به نفع کارفرما و به ضرر کارگر در اقتصاد جدید تغییر کرده تا سود کارفرما تأمین و از روند نزولی سود و ورشکستگی کارخانه‌ها جلوگیری به عمل آید.

ثانیاً اینترنتی شدن عرضه محصولات یعنی ارائه محصولات شرکت‌های تولیدی در اینترنت و

به اصطلاح گسترش تجارت الکترونیکی سبب شده است تا بازار محصولات آنها به وسعت کل جهان افزایش پیدا کند و لذا از میزان کالاهای فروش نرفته آنها در انبارها کاسته و از ایجاد رکود و بیکاری کارگران جلوگیری به عمل آید.

در نتیجه: در اقتصاد جدید میزان تولید هرگز فراتر از میزان تقاضا نخواهد شد.

۱-۲. رشد اقتصادی بدون تورم

ترکیب بهره‌وری و رقابت شدید که حاصل از اقتصاد جدید و جهانی شدن است موجب کنترل تورم توسط بانک‌های مرکزی شده است تا بدون آنکه نرخ بهره بالا برود جریان رشد اقتصادی را تضمین کنند. به این بیان که در اقتصاد معمول که به آن اقتصاد عصر صنعتی یا اقتصاد سنتی نیز می‌گویند برای اینکه رشد اقتصاد به وجود آید یعنی محصولات یک کشور نسبت به سال قبل زیادتر شود تولیدکنندگان که افزایش سود آنان به افزایش تولید محصولاتشان بستگی دارد، می‌کوشند تا از عوامل تولید مثل نیروی کار، سرمایه، مواد اولیه و غیره بیشتر خریداری کنند تا بتوانند با افزایش مقدار تولید و افزایش فروش سود بیشتری داشته باشند. خرید بیشتر عوامل تولید به نوبه خود سبب می‌شود تا تقاضا برای عوامل تولید زیاد شود و قیمت آنها بالا رود. برای مثال وقتی تقاضا برای نیروی کار افزایش پیدا کند دستمزد بالا می‌رود، بالا رفتن قیمت عوامل تولید که به دنبال بالا رفتن تقاضا برای آنها به وجود می‌آید سبب می‌شود هزینه تولیدکننده افزایش پیدا کند (البته عوامل بسیار دیگری نیز بر روی قیمت اثر می‌گذارند) و او همین افزایش هزینه تولید را روی قیمت محصولاتش سرشکن می‌کند تا از کاهش سود خود جلوگیری به عمل آورد.

بانک‌های مرکزی در نظام‌های سرمایه‌داری در چنین مواقعی به منظور مهار تورم نرخ بهره بانکی را افزایش می‌دهند تا از سرعت رشد اقتصادی بکاهند و با کنترل تقاضا برای عوامل تولید، قیمت آنها را کنترل کنند و از آنجا هزینه تولید کنترل شود و در نهایت افزایش قیمت محصولات تحت کنترل درآید. اینکه افزایش نرخ بهره بانکی چگونه سبب کاهش رشد اقتصادی و کنترل افزایش سطح عمومی قیمت‌ها به جهت افزایش هزینه دریافت آن می‌شود را از طریق زیر بیان می‌کنیم.

اول اینکه وقتی نرخ بهره بالا می‌رود تولیدکنندگان برای گرفتن وام از بانک به دلیل نرخ بالای بهره بانکی، انگیزه کمتری دارند و لذا کمتر وام می‌گیرند و بنابراین کمتر بر مقدار محصولات خود می‌افزایند و از این طریق از میزان تقاضا برای عوامل تولید و گران‌تر شدن آنها جلوگیری می‌شود که این خود به کنترل افزایش قیمت‌ها کمک می‌کند.

دوم اینکه مردم وقتی احساس کنند به دنبال افزایش نرخ بهره بانکی اگر پول‌شان را در بانک‌ها

پس انداز کنند در آمد بیشتری عایدشان می‌شود پولشان را به جای انداختن در مسیر تولید یک محصول در مسیر پس انداز کردن در بانک‌ها به جریان می‌اندازند که از این طریق از میزان تقاضای کل کاسته می‌شود و جریان نقدینگی تا حدودی مهار می‌شود.

اما در اقتصاد جدید چون رقابت برای فروش یک محصول در سطح جهان مطرح است و بازار اینترنتی یک بازار جهانی است لذا با فروش بیشتر برای یک تولیدکننده با صرفه است که قیمت محصولاتش را بالا نبرد و حتی با پایین آوردن قیمت آنها سودش را از طریق حجم بیشتر محصولات فروش رفته تأمین کند. به عبارت دیگر در اقتصاد جدید گفته می‌شود:

فروش بیشتر × قیمت کمتر = سود بیشتر

لذا جهانی شدن بازارها امکان بالا نرفتن قیمت محصولات را از طریق فروش بیشتر آنها فراهم کرده است و بانک مرکزی می‌تواند بدون اینکه نیازی به بالا بردن زیاد نرخ بهره برای کنترل مقدار محصول داشته باشد اجازه دهد نرخ بهره در سطح معمول باقی بماند و رشد اقتصادی نیز روند معمول خود را طی کند.

به علاوه همان‌طور که قبلاً گفتیم در اقتصاد جدید به کمک اصل جهانی شدن اقتصاد که به معنای حرکت آزادانه سرمایه در سطح جهان است تولیدکنندگان از قدرت چانه‌زنی بیشتری با کارگران برای کنترل افزایش دستمزدها برخوردار هستند و هر جا که ببینند تولید زیاد محصولات آنها سبب افزایش قیمت عوامل تولید می‌شود، کارخانه را تعطیل می‌کنند و آن را در کشورهای دیگر خصوصاً از نوع جهان سومی به کار می‌اندازند که هم کارگر ارزان‌تر است و هم مواد اولیه فراوان‌تر و ارزان‌تر است. شاید یکی از دلایل فشار به کشورهایمانند ایران که در قانون اساسی آن موانع برای سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد همین باشد که نظام سرمایه‌داری به منظور خروج از بن‌بست کاهش سود که ناشی از افزایش قیمت عوامل تولید است و فرار از رکود اقتصادی و گسترش ورشکستگی، به اقتصاد جدید پناه آورده است تا به وسیله آن بتواند در بازارهای وسیع جهانی، سرمایه‌های خود را به کار اندازد و سودهای کلان به دست آورد.

ولی این سیاست‌ها نیز نمی‌تواند تضادهای موجود در نظام سرمایه‌داری را علاج کند، زیرا انتقال سرمایه به کشورهای دیگر سبب افزایش بیکاری در کشور مبدأ می‌شود و در کشور مقصد نیز پیشرفت صنعتی سبب ایجاد توقعات جدید خواهد شد که از نظر اجتماعی و فرهنگی تضادهای خاص خودش را به دنبال خواهد داشت و مشکلات جدید اقتصادی، سیاسی و ... برای کشورهای مبدأ به وجود می‌آورد. که نیازمند بررسی و تحلیل‌های دقیق آماری است که بررسی و تحلیل خاص خود را می‌طلبد.

- انقلاب مالی و ضد تورم^۱

اقتصاد جدید بیش از یک انقلاب فناوری است. در واقع اقتصاد اینترنتی را می‌توان یک انقلاب مالی به حساب آورد. در حقیقت اقتصاد جدید دارای دو بال برای پرواز است. اول فناوری جدید و دوم بازارهای مالی به این بیان که برای اولین بار در برخی کشورهای توسعه یافته مانند آمریکا یکسری مؤسسات مالی به وجود آمده‌اند که توان خود را وقف تأمین مالی در امور نوآوری کرده‌اند و برای اولین بار است که در آمریکا بازاری به وجود آمده است که سرمایه‌گذارانی که دارای ایده‌های روشن هستند می‌توانند به واقع پول کافی برای چالش با شرکت‌های موجود را کسب کنند. در واقع اگر فناوری پیشرفته موتور اقتصاد جدید باشد، در آن صورت تأمین مالی سوخت آن محسوب می‌شود. وجود ثبات سرمایه یعنی در اختیار بودن سرمایه کافی برای سرمایه‌گذاری در امور نو و ابتکاری می‌تواند موجب سریع‌تر شدن جریان نوآوری شود و نوآوری به نوبه خود موجب افزایش رشد بهره‌وری (یعنی رشد قدرت تولید) می‌شود که افزایش قدرت تولید خود سبب خواهد شد تا هزینه تولید روی تعداد بیشتری از محصول سرشکن شود و این امر به نوبه خود هزینه تولید واحد محصول را کاهش داده و کاهش هزینه تولید واحد محصول سبب می‌شود تا قیمت‌ها نه تنها با ثبات، بلکه روند نزولی را طی کنند و تورم به ضد تورم تبدیل شود و این واقعیتی است که در بسیاری از صنایع در فضای اقتصاد جدید در آمریکا دیده می‌شود که هر سال قیمت تعدادی از محصولات نسبت به سال قبل حداقل ۳ درصد کاهش پیدا می‌کند.^۲

- قشر تحصیلکرده عظیم

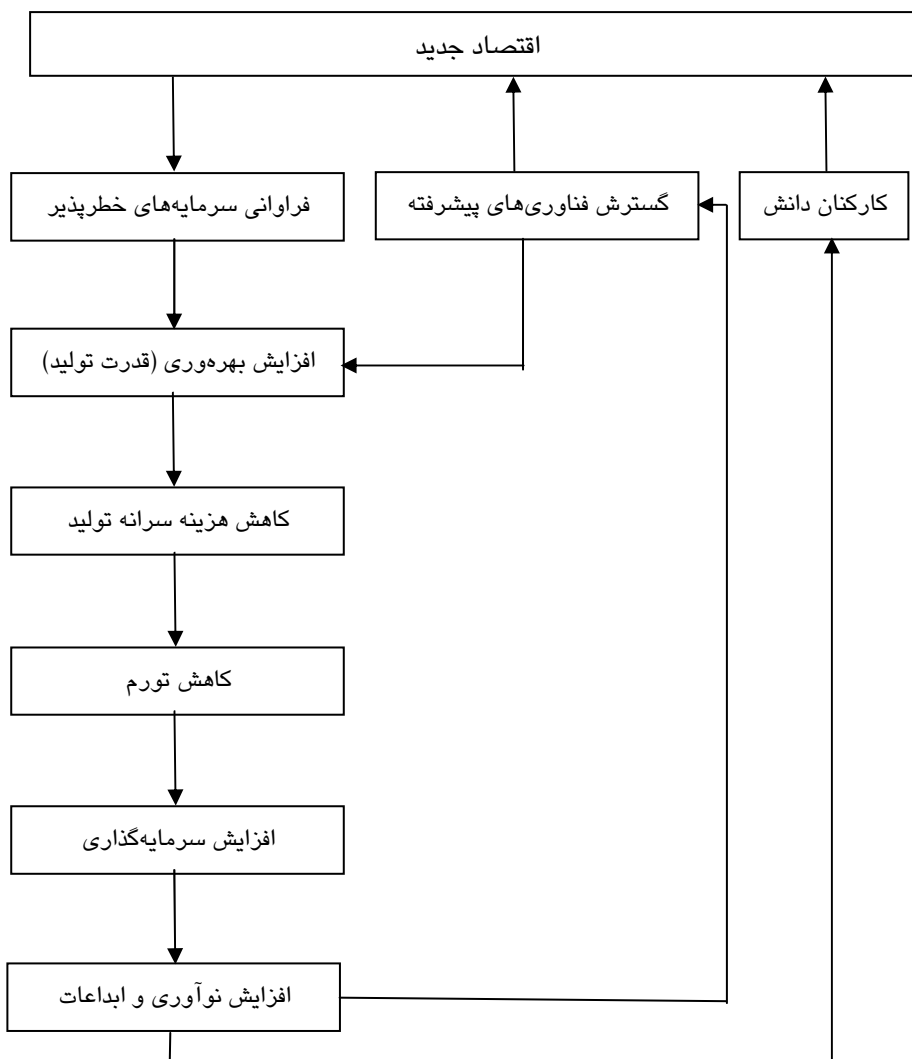
از همه مهمتر وجود یک قشر عظیم تحصیلکرده، مدیر، متخصص و اهل دانش جدید است تا به کمک اینان و به کمک فناوری‌های جدید از جمله اینترنت و وجود سرمایه‌های مالی خطرپذیر داخلی مردمی و درآمدهای منبع نفت و صرفه‌جویی‌ها و کاهش هزینه‌های دولتی بتوان اقتصاد دانش‌محور را طراحی و به اجرا درآورد.

بر این اساس می‌توان روند جریان اقتصاد جدید را به صورت نمودار ذیل بیان کرد.

۱. ضد تورم مفهومی است که سعی دارد افزایش کیفیت خدمات و محصولات را به شاخصی اقتصادی برای اندازه‌گیری افزایش ارزش اقتصادی به صورت کمی تبدیل کند. لذا ضد تورم (دیجیتال) سعی در اندازه‌گیری پیشرفت انقلاب دیجیتال دارد. این ارزش اضافه شده به فعالیت‌های اقتصادی، هرگونه بهبودی را در محصولات ارائه شده به مشتریان به حساب می‌آورد؛ مواردی همچون هزینه‌های صرف زمان خرید، هزینه‌های مالکیت، هرگونه ارزش‌افزوده ناشی از استفاده فناوری‌های دیجیتال جدید.

2. Kevin Kelly. New Rules for the New Economy. 10 Radical Strategies for a Connected world 1998.

نمودار دور پیشرفت اقتصاد جدید

مأخذ: نمودار براساس یافته‌های نگارنده گزارش تهیه شده است.

همان‌طور که در نمودار فوق ملاحظه می‌شود اقتصاد جدید درون خود مکانیسمی دارد که روز به روز سبب گسترش آن و بهبود وضع اقتصادی کشور می‌شود. برای موفقیت در اقتصاد جدید وجود ۴ عامل ذیل ضروری است:^۱

- اقتصاد سالم صنعتی و کشاورزی،
- جمعیت دانش‌محور،
- فراوانی سرمایه‌های خطرپذیر،

۱. اقتصاد دانایی، ۲. اصول، قوانین و خصوصیات، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۸۷۰۴، آذر ۱۳۸۶.

- فناوری‌های پیشرفته،

براساس نمودار فوق ملاحظه می‌شود که پیدایش اقتصاد جدید از یک اقتصاد صنعتی سالم درون‌زا ناشی خواهد شد.

علت آنکه آمریکا بیش از اروپا و ژاپن توانسته است از منافع اقتصاد جدید برخوردار شود این است که در ژاپن و اروپا علیرغم وجود فناوری پیشرفته مشابه آنچه در آمریکاست بازارهای مالی که بتواند سرمایه لازم در اختیار فکر نو و ابداع نو قرار دهد، وجود نداشته است. به عبارت دیگر موتور اقتصاد جدید (فناوری پیشرفته) در اروپا و ژاپن وجود دارد، ولی بازارهای مالی و سرمایه‌های خطرپذیر به حد کافی وجود ندارد.

۳-۱. کاهش هزینه‌ها

فناوری‌های جدید سبب شده است تا هزینه‌های حمل‌ونقل و انتقالات و همچنین دسترسی به دانش (که هر دوی اینها از طریق اینترنت و تجارت اینترنتی امکانپذیر شده است) کاهش چشمگیر پیدا کند و از این طریق هم شرکت‌ها و هم اقتصاد کشورها بتوانند به بهره‌وری (قدرت تولید) و رشد اقتصادی بیشتر دست پیدا کنند. برای مثال دسترسی به اطلاعات تجاری قابل اعتماد و به موقع باعث می‌شود تا شرکت‌ها از نیازهای مشتریان بهتر مطلع شوند و موجودی نیاز خود را با فروش بیشتر و کنترل به موقع میزان تولید، همواره کوچک نگه دارند. همچنین بتوانند دارایی‌های خود را با کارایی بیشتر تخصیص دهند به این بیان که از طریق اینترنت می‌توانند سریع‌تر و به موقع‌تر نوع نگهداری دارایی خود را تعیین کنند، اگر ملاحظه کنند که در بورس اوراق بهادار تغییر اوراق سهام آنها از یک شرکت کم‌درآمد باید به شرکت پردرآمد دیگری منتقل شود یا از پسرانداز در یک بانک با بهره کم باید به بانک دیگر با بهره بالاتر منتقل شود، این کار را سریعاً انجام می‌دهند. به علاوه بر بهره‌وری (قدرت تولید) کارگران را نیز می‌توانند اثرگذار باشند و این عوامل همه سبب سوددهی بیشتر بنگاه اقتصادی در سطح خرد و اقتصاد کشور در سطح کلان خواهد شد که از این طریق شرکت‌ها می‌توانند از محل سود خود به گسترش شرکت و از آنجا به رشد بیشتر برای خود و جامعه دست پیدا کنند.

افزایش دسترسی به اطلاعات که از طریق اینترنت امکانپذیر است باعث می‌شود از موانع ورود سرمایه کاسته شود و رقابت افزایش پیدا کند. به این بیان که موانع ورود سرمایه به بازارهای جهانی در دوره اقتصاد صنعتی از عوامل مؤثر جلوگیری از رشد اقتصادی بود، زیرا صاحبان سرمایه‌ای که به‌علی توانسته بودند بازار سرمایه در یک کشور یا در یک شرکت را به‌دست آورند (ملاک بازار سرمایه در اینجا یعنی بازار وام‌های بلندمدت بیش از نود روز و در مقابل بازار پول

قرار دارد که وام‌های نود روزه را شامل می‌شود) با انحصاری کردن اطلاعات دستیابی به مشتریان خود در واقع می‌کوشیدند تا از ورود رقبای جدید جلوگیری کنند و از بی‌اطلاعی وام‌گیرندگان سوءاستفاده کرده نرخ بهره وام‌های خود را بالا نگه دارند. ولی از طریق اینترنت امروزه هر تولیدکننده‌ای که به سرمایه نیاز دارد می‌تواند به اطلاعات لازم در مورد صاحبان سرمایه و نرخ وام‌هایی که از آنها طلب می‌کنند، دست یابد و وام‌دهنده‌ای را انتخاب کند که بهره‌ای کمتر طلب می‌کند. از این طریق موانع ورود به بازار وام‌های بلندمدت یا بازار سرمایه کم می‌شود و تولیدکنندگان با پرداخت بهره کمتر، گویی بهره‌وری (قدرت تولید) سرمایه خود را بالا برده‌اند و با گسترش رقابت در بازار سرمایه و حضور رقبای وام‌دهنده در سراسر دنیا نرخ بهره این‌گونه وام‌ها همواره پایین قرار می‌گیرد که این به نوبه خود به کاهش هزینه تولید می‌انجامد و کاهش هزینه تولید امکان افزایش سود و لذا گسترش تولید را فراهم می‌آورد.

۴-۱. کاهش قیمت‌ها و تجارت الکترونیک^۱

تجارت الکترونیکی از طریق ارائه امکان بین خریداران و از طریق مزایده معکوس در اینترنت توازن قدرت را بر هم می‌زند. به این بیان که خریداران یک کالای به‌خصوص می‌توانند با ایجاد ارتباط بین خود، فروشندگان را مجبور سازند که قیمت کالای خویش را کاهش دهند، زیرا همواره می‌توانند به آنها گوشزد کنند که کالای مشابه با قیمت کمتر در بازار وجود دارد و فروشنده از طریق اینترنت می‌تواند در چند لحظه از درستی این ادعا با خبر شود و برای حفظ موقعیت خود در بازار اینترنتی کوتاه بیاید و قیمت محصول خود را کاهش دهد. بنابراین در اقتصاد جدید گویی توازن قدرت بین تولیدکننده و خریدار یا بین عرضه‌کننده و تقاضاکننده به نفع خریدار و تقاضاکننده تغییر کرده است. لذا می‌توان گفت درهای باز معاملات در بازار اینترنتی، شرکت‌ها را در سطح جهان به این بازار می‌کشاند، جایی که آنها می‌توانند با یکدیگر تعامل داشته و به خرید و فروش کالاها و خدمات مورد نیاز عملیات‌شان پردازند. از طریق شبکه‌ها ارتباط راه دور پرسرعتی در اختیار شرکت‌ها قرار می‌گیرد. فرصت‌های جالبی به وجود می‌آید که شیوه فعالیت آنها را تغییر خواهد داد و به آنها اجازه می‌دهد در نقاط مختلف جهان به تحلیل و ارائه عکس‌العمل مناسب در زمان مورد نیاز مبادرت کنند و از هر فرصت خوب در راه فروش بیشتر و درآمد بیشتر و لذا گسترش بیشتر برخوردار شوند.

۱. دان تپ اسکات، ارزش‌آفرینی در اقتصاد شبکه‌ای، ترجمه حسین حسینیان، سازمان فرهنگی فرا، ۱۳۸۰.

۲. سایر دستاوردهای اقتصادی

۲-۱. نقش اینترنت در تحقق رفاه اقتصادی^۱

تعریف رقابت کامل: یک بازار در شرایطی در رقابت کامل است که اگر:

۱. تعداد بسیار زیادی فروشنده و خریدار برای کالا وجود داشته باشد به نحوی که هر کدام از آنها آنقدر نسبت به مجموع کوچک باشد که نتواند هیچ اثری بر قیمت کالا بگذارد.
۲. محصولات مربوط به تمامی بنگاه‌ها در بازار همگن باشد (مشابه باشد).
۳. تحرک و جابجایی کامل برای منابع وجود داشته باشد (ورود و خروج به بازار راحت و آزاد باشد).
۴. مصرف‌کنندگان و صاحبان منابع و بنگاه‌هایی که در بازار هستند در مورد وضعیت حال و آینده قیمت‌ها و هزینه‌ها اطلاعات کامل داشته باشند.

اقتصاد رفاه شرایطی را مورد مطالعه قرار می‌دهد که تحت آن شرایط حل الگوی تعادل عمومی را می‌توان بهینه دانست. این شرایط محتاج تخصیص بهینه عوامل تولید بین کالاها و تخصیص بهینه کالاها بین مصرف‌کنندگان است.

یکی از شرایط اصلی بازار رقابت کامل اطلاع خریدار و فروشنده از قیمت کالا در بازار است که در حال حاضر به علت پراکندگی تعداد خریداران و فروشنده‌ها و عدم اطلاع طرفین از کل بازار باعث ضرر و زیان طرفین می‌شود.

برای مثال اگر شخصی قصد خرید یک دستگاه رایانه را داشته باشد با مراجعه به یک یا چند مغازه کمترین قیمت را احتساب و اقدام به خرید می‌کند و همین شخص ممکن است بعد از چند روز اتفاقی به این مسئله برخورد کند که همان رایانه را می‌توانست در بازار دیگری با قیمتی کمتر خریداری کند که خریدار در اینجا به علت نداشتن اطلاع کامل از قیمت سایر فروشنده‌ها زیان دیده است و حالت عکس آن نیز می‌تواند برای فروشنده نیز صادق باشد یعنی به علت عدم اطلاع دقیق از سایر فروشنده‌ها و خریداران کالای خود را کمتر از قیمت واقعی خود به فروش برساند و زیانی را متحمل شود؛ امروزه این اصل از شرایط رقابت کامل اقتصادی با استفاده از اینترنت در حال تحقق است. اگر تمام فروشندگان اقدام به عرضه محصولات خود در اینترنت کنند و تمامی خریداران نیز از طریق اینترنت اقدام به خرید کالای مورد نظر خود کنند، خریداران بعد از جستجوی کالای مورد علاقه خود از طریق اینترنت در نزد تمام فروشندگان و انتخاب کمترین قیمت اقدام به خریداری می‌کنند. امروزه به علت پراکندگی زیاد فروشندگان، مشغله کاری، ترافیک زیاد وسایط نقلیه و معضلات دیگر، وقت کافی برای جستجوی تمام بازار رقابت کامل وجود ندارد، ولی اینترنت بهترین

1. Soon – yong Choi, The Internet Economy, 2000, PP.30-40.

وسیله ارتباطی است و در کمترین زمان افراد کهنسال، زنان خانه‌دار و سایر خریداران، کالای مورد نظر خود را با کمترین قیمت می‌توانند پیدا کنند و اقدام به خرید آن کنند. استفاده از اینترنت علاوه بر صرفه‌جویی مالی خریداران از بابت گران خریدن کالا، باعث کاهش هزینه حمل‌ونقل جهت جستجوی کالا نیز می‌شود.

۲-۲. صرفه‌جویی در سوخت و کاهش آلودگی هوا

اینترنت سبب کاهش تردد وسایط نقلیه و در نتیجه کاهش مصرف سوخت و به تبع آن کاهش آلودگی هوا خواهد شد. اگر تعداد تردد روزانه افراد را به‌طور میانگین ۲ روز یک بار در نظر بگیریم جهت یک جمعیت ۵,۰۰۰,۰۰۰ میلیون نفری در یک شهر بالغ بر ۲,۵۰۰,۰۰۰ سفر شهری لغو می‌شود و هزینه صرفه‌جویی در سوخت خودروها و کاهش آلودگی بسیار بالا خود می‌تواند موجب عدم اتلاف منابع زیادی شود.

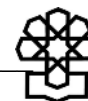
۲-۳. صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و توسعه جنگل‌ها

در حال حاضر روزانه میلیون‌ها تن کاغذ و انواع جوهر جهت چاپ نشریات، روزنامه و کتب مختلف صرف می‌شود که بسیاری از آنها فقط یک بار خوانده می‌شود و سپس دور ریخته می‌شود. اگر تمام نشریات و روزنامه‌ها و کتب به‌صورت الکترونیکی به روی شبکه‌های اینترنت قابل دسترس باشند، روزانه میلیون‌ها تن کاغذ و انواع جوهر صرفه‌جویی می‌شود. از آنجا که جهت تولید هر تن کاغذ یک درخت تنومند قطع می‌شود لذا گسترش نشریات الکترونیکی باعث بقای جنگل‌ها و درختان نیز خواهد شد و از لحاظ زیست‌محیطی افزایش تعداد درختان باعث تلطیف هوا و سلامت و تندرستی افراد اجتماع خواهد شد.

۲-۴. صرفه‌جویی در وقت محققان در گردآوری اطلاعات^۱

توسط اینترنت افراد می‌توانند بارها مطالب مورد علاقه خود را مطالعه کرده و در اسرع وقت و کمترین زمان به نسخه‌های چندین سال قبل نشریات مراجعه و مطالب خاص مورد علاقه خود را جستجو و در یک جا ذخیره کرده که این حالت امروز بدون استفاده از اینترنت بسیار وقت‌گیر و پرهزینه و یا غیرممکن است. در گذشته محققان جهت تهیه یک کتاب ۹۰ درصد وقت خود را صرف جستجوی مطالب مورد نیاز و فیش‌برداری از کتب مختلف کرده و ۱۰ درصد دیگر وقت خود را

1. Ibid. PP40-45.

صرف تحقیق و مطالعه آنها می‌کردند، ولی امروزه این مهم در صورت وجود تمام منابع مورد نیاز به روی شبکه‌های رایانه‌ای و اینترنت به‌گونه‌ای دیگر انجام می‌شود یعنی یک محقق کمتر از ۱۰ درصد وقت خود را صرف جستجوی اطلاعات در کتب مرجع کرده و ۹۰ درصد وقت باقی‌مانده را صرف تحقیق و مطالعه و نگارش می‌کند که این حالت موجب انجام تألیفات بیشتر و غنی‌تر توسط محققان می‌شود. امروزه به کمک فناوری‌های جدید گردآوری تمامی کتب و نشریات در یک رایانه با توجه به حجم عظیم آنها ممکن شده است و دسترسی به آنها توسط اینترنت در پایگاه‌های اطلاعاتی در سایر نقاط جهان میسر است. در سایت‌های اینترنت آخرین اطلاعات و یافته‌های علمی به‌صورت روزانه اطلاع‌رسانی می‌شوند و در اسرع وقت قابل دسترسی هستند.

۲-۵. اشتغال‌زایی در بخش IT

با توجه به استقبال عمومی مردم در کشورهای صنعتی و در حال توسعه از اینترنت و اشتیاق مردم به یادگیری و استفاده از این وسیله ارتباطی، از دید اقتصادی اینترنت به‌عنوان یک قطب اشتغال‌زا به حساب می‌آید. برای مثال در ایتالیا پیش‌بینی شده است که در بخش اینترنت و سایر رشته‌های وابسته به IT بیش از ۱ میلیون شغل به‌وجود خواهد آمد. همچنین در کشور هند افراد تحصیلکرده به‌شدت در این بخش مشغول به‌کار شده‌اند و برنامه دولت تقویت و گسترش این بخش است.

۲-۶. آسانی ورود به بازار^۱

غول‌های نرم‌افزار دنیا با درک صحیح بازار و برنامه‌ریزی مناسب توانسته‌اند بازار برخی محصولات نرم‌افزاری را در دنیا قبضه کنند. این محصولات بخش مهمی از نیازهای موجود را پوشش می‌دهند. بازارهای مذکور چنان توسط این شرکت‌ها قبضه شده‌اند که تازه‌واردها مشکل می‌توانند با آنها رقابت کنند و لذا صاحب‌نظران IT، ورود به عرصه رقابت با این شرکت‌ها را توصیه نمی‌کنند.

اما آیا به راستی چنین است؟ آیا نمی‌توان به این بازار نفوذ کرد؟ برای تحلیل و پاسخ به این

سؤال، باید به دو نکته توجه کرد:

۱. تحولات اقتصادی سال‌های اخیر نشان می‌دهد که در اقتصاد جدید^۲ تولید محدود و سفارشی بسیاری از محصولات نمی‌تواند به‌صرفه باشد. در عوض چنانچه محصول، بازار بزرگی داشته باشد، تولید فراوان آن سرشکن شدن هزینه‌ها و در نتیجه کاهش قیمت تمام شده - که خود یک مزیت رقابتی است - را به‌دنبال دارد. برای مثال، قیمت یک دقیقه انیمیشن تولید شده در ایران

<http://itanetwork.org/archve/۸۰/۸۰۲/۸۰۲۵۰۰ it.asp>

2. New Economy

۱. این مطلب از سایت زیر اقتباس شده است

معادل ۳۵۰ دلار است، در حالی که در بازار جهانی همین مقدار انیمیشن حتی با کیفیتی بهتر تنها به قیمت ۸ دلار به فروش می‌رسد. کاهش قیمت محصولات شرکتی مثل والت دیسنی (بزرگ‌ترین تولیدکننده انیمیشن دنیا) مرهون بازار بسیار گسترده آن است. هر چند استفاده از فناوری نرم‌افزاری و سخت‌افزاری روز و بهره‌گیری از تجارب و کارهای قبلی نیز عوامل مهمی هستند، ولی به‌خصوص به دلیل نرم‌افزاری بودن محصولات این شرکت، بازار وسیع نقش اصلی را در کاهش قیمت‌های آن دارد. از آنجایی که هزینه تکثیر نرم‌افزار بسیار ناچیز است تولید و تجارت آن تناسب بیشتری با اقتصاد نو دارد. بنابراین در تولید نرم‌افزار باید «جهانی فکر کرد و جهانی هم عمل کرد».

۲. رهبری و پیشرو بودن در یک مزیت رقابتی، یکی از ملزومات موفقیت است. به عقیده آقای گرسنر^۱ مدیرعامل IBM «اولین تولیدکننده، بهترین تولیدکننده است». در یک صنعت جا افتاده، هر کدام از رقبای اصلی، مزیت رقابتی خاصی را برای خود در نظر گرفته و حفظ می‌کند^۲ تا بدین وسیله سهمی از بازار را به خود اختصاص دهد و چنانچه مدیریت نام و نشان^۳ و بازاریابی مناسبی داشته باشد، بازار خود را تثبیت می‌کند. کیفیت، قیمت، امنیت و بازاریابی نمونه‌هایی از این مزیت‌ها هستند. مثلاً در صنعت خودرو، شرکت ولوو بر امنیت، بنز بر لوکس و تشریفاتی بودن، شرکت‌های آمریکایی به راحتی و شرکت کره‌ای دوو^۴ بر ارزان بودن تأکید کرده و هر یک بخشی از بازار را تصاحب کرده‌اند. در شاخه‌های گوناگون صنعت نرم‌افزار نیز مزیت‌های رقابتی مختلفی وجود دارد. برای مثال در زمینه سیستم عامل می‌توان به مزیت‌های رقابتی «واسط کاربر خوب و راحت»، «امکانات سیستمی و شبکه‌ای کارآ»، «سرعت زیاد»، «امنیت بالا» و «هوشمندی» اشاره کرد. ملاحظه می‌شود که اگرچه سیستم عامل ویندوز و به دنبال آن سیستم عامل‌های خانواده لینوکس قیمت عمده بازار را گرفته‌اند، ولی شاید با تعیین یک مزیت رقابتی که در سیستم‌های موجود وجود ندارد یا ضعیف است و سرمایه‌گذاری و هدایت صحیح آن بتوان سهمی حتی در حد چند درصد از بازار این گروه نرم‌افزارها را به دست آورد.

۲-۷. بانکداری الکترونیکی^۵

خواسته‌های اساسی مشتریان از بانکداری Online مواردی از قبیل مشاهده ترانز حساب و سابقه معاملات، پرداخت صورت حساب‌ها و انتقال وجوه بین حساب‌ها می‌شود. عوامل توسعه‌دهنده این

1. Louis Gersner
2. Differentiation
3. Management Brand
4. Daewoo
5. E-banking

خدمات به دو دسته تقسیم می‌شود:^۱

الف) تقاضای مشتریان،

ب) عرضه بانکها.

هر روز بر تعداد رایانه‌های شخصی و کاربران اینترنت افزوده می‌شود، مشتریان هرچه بیشتر علاقمند می‌شوند از فناوری‌های اطلاعاتی برای معاملات Online مختلفی از قبیل خرید و بانکداری الکترونیک استفاده کنند. خرید Online امکان خرید در هر مکان و زمانی را فراهم کرده است. اینترنت انعطاف‌پذیری و صرفه‌جویی عظیمی در زمان تصمیم‌گیری برای مشتریان فراهم می‌کند. متعاقب رشد فزاینده تجارت الکترونیک، تقاضای زیادی برای پرداخت الکترونیک مؤسسات مالی و بانکها به وجود آمده است. از این گذشته انجام فعالیت‌های وابسته دیگری از قبیل مشاهده ترازاها و سوابق معاملات حساب، پرداخت صورت حسابها، انتقال وجوه بین حسابها و معاملات مربوط به کارت‌های اعتباری به صورت Online ضرورت پیدا کرده است که نتیجه همه اینها افزایش تقاضای مشتری برای بانکداری الکترونیک است. در این بازار صنعت بانکداری نقش عرضه‌کننده دارد. هر چند که ملزومات بانکداری اینترنتی (سخت‌افزار، نرم‌افزار و نیروی انسانی) پرهزینه است، ولی هر روز بر تعداد رایانه‌های شخصی و کاربران اینترنت افزوده می‌شود، ولی بانکها برای تداوم در محیط رقابتی امروز ناچار به ارائه این خدمات هستند تا نیاز مشتریان خود را برآورده کنند. بانکداری اینترنتی تولید و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید کسب و کار را برای صنعت بانکداری تقویت می‌کند. نتیجه به وجود آمدن چنین محیطی، عملکرد مؤثرتر، کارآیی اقتصادی بیشتر و تبادلات سریع‌تر بین بازارهای مالی است. خصوصیات این محیط رقابتی جدید را می‌توان به صورت زیر بیان کرد:

۱. استفاده تعداد بیشتری از مشتریان از امکانات خرید Online، به خاطر پیشرفت‌های فناوری اینترنت نحوه خرید مشتریان در حال تغییر است. بانکها برای حفظ رابطه خود با مشتریان ناچارند به نیازهای آنها توجه کنند.
۲. کوچک‌سازی و ادغام سازمانها، هدف اصلی ادغام سازمانها کاهش هزینه‌های عملیاتی است. بانکها برای عقب نماندن از رقبای خود باید هزینه‌های عملیاتی خود را بهینه سازند. خدمات اینترنتی می‌تواند فرآیند کوچک‌سازی و ادغام سازمانها را تسهیل کنند.
۳. بازارهای جدید، حساسیت مشتریان به امور مالی شخصی که شامل خرید واحدهای اعتباری، سود سالیانه و خدمات اعتباری می‌شود هر روز در حال افزایش است. ارائه این خدمات

به صورت الکترونیکی ابزار کلیدی دستیابی به این بازارهای جدید است.

۴. رقابت شدید ناشی از آزادسازی در آمریکا، لایحه قانون بانکداری ایالتی فرصت‌های جدیدی را برای بانک‌ها به منظور خدمت‌رسانی به مشتریان در محدوده مرزهای ایالتی فراهم ساخته است. دولت فدرال در سال‌های اخیر اصلاحات واقع‌گرایانه‌ای انجام داده که در نتیجه بسیاری از بانک‌ها و ادار به ورود به گردونه رقابت شده‌اند.

۵. خدمات مالی جدید اینترنت، پیشرفت‌های جدید فناوری اطلاعات یکی دیگر از عواملی است که ساختار بانکداری را پیچیده‌تر می‌کند. پدیدار شدن پول الکترونیک در قالب این فضا، کارت‌های هوشمند و امضای الکترونیکی توانایی‌های بانکداری را افزایش داده است.

۳. دستاوردهای اجتماعی

تغییرات عمده ساختاری که اقتصاد دانایی در پی داشته است آثار زیادی بر تجارت بین‌الملل، ساختار بازار کار، بنگاه‌های اقتصادی و روش‌های سازماندهی تولید آنها - که به وسیله انقلاب در فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات تسهیل شده است - داشته و لذا به افزایش چشمگیر استاندارد زندگی^۱ منجر شده است، که این خود آثار چشمگیری بر امور اجتماعی و سالم‌سازی رفتارهای اجتماعی خواهد داشت.

از طرف دیگر اینترنت که قلب اقتصاد دانایی به‌شمار می‌آید سبب می‌شود تا دانش و مهارت‌ها گسترش پیدا کند - از طریق برنامه‌های آموزشی Online و امکانات آموزش از راه دور - و همین امر می‌تواند بر گسترش اقتصاد جدید مؤثر افتد، زیرا سوخت اقتصاد جدید دانش و نوآوری است به این دلیل است که یکی از دستاوردهای مهم اجتماعی اقتصاد جدید انعطاف‌پذیری بیشتر نیروی کار می‌دانند.

یکی دیگر از دستاوردهای اجتماعی مهم اقتصاد جدید از بین بردن شکاف بین مناطق روستایی و مناطق شهری یا محو فاصله مناطق محروم و مناطق مرفه در برخورداری از آموزش و پرورش، بهداشت و درمان و خدمات مالی و بانکی است، زیرا اینترنت می‌تواند کلیه این خدمات را در هر مکان و زمانی در اختیار کاربران قرار دهد.

یکی از مشکلات اقتصاد دوران صنعت وجود شکاف درآمدی بین اقشار مختلف مردم بود، ولی در اقتصاد جدید مردم از یک درجه «همگنی علمی» برخوردار هستند که این خود به همگرایی سطح درآمد آنها کمک می‌کند.

در اقتصاد جدید فرصت‌ها نیز به‌گونه‌ای برابر تقسیم می‌شود، زیرا فناوری جدید برای کلیه کاربرها امکانات و فرصت‌های شغلی، درآمدی، تفریحی، علمی و غیره را به‌صورت برابر به نمایش می‌گذارد و این نیز از امتیازات اقتصاد جدید است، زیرا در اقتصاد فعلی نبود فرصت‌های برابر خود از عوامل مهم فقر و نابرابری‌های اجتماعی و به‌وجود آمدن تنش‌ها و آشوب‌های سیاسی ناشی از فقر و تبعیض حاصل از آن است.

امروزه دولت‌ها خود را با محیط اقتصادی جدیدی روبرو می‌بینند. ICT به‌عنوان یک فناوری مدرن نقش انتقال فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی از شکل معمولی صنعتی آن به شکل جدید اطلاعاتی را ایفا می‌کند. شکلی که در سطح اقتصاد کلان جدیدش با ثبات اقتصادی بیشتر همراه خواهد بود و همچنین با رشد اقتصادی بیشتر.

بنابراین دولت‌ها باید بکوشند تا هزینه‌های اجتماعی را به حداقل خود برسانند. دولت‌ها در اقصانقاط جهان، از جمله ایران، دریافته‌اند که فناوری‌های جدید برای تأمین آینده‌ای بهتر نقش بسیار مؤثری را ایفا می‌کنند و لذا می‌کوشند تا شتاب لازم را در رشد مهارت‌های مورد نیاز و در رابطه با فناوری‌های جدید به‌وجود آورند.

رشد اقتصادی نیاز به یک دسته عملیات همه‌جانبه و هماهنگ دارد تا بتوان به کمک آنها وضعیتی به‌وجود آورد که در آینده آموزش، مهارت و ابداعات در جامعه از رشد معقول برخوردار شوند. بنابراین اولین اولویت دولت‌ها از جمله دولت ایران بر این تعلق می‌گیرد که سرمایه‌گذاری‌های خود را متمرکز کند بر آموزش و کارآموزی نیروهای فعال کشور در مسیری که بتوان اقتصاد معمول را به اقتصاد جدید تبدیل کرد و این یعنی گسترش دستیابی به علم و ایجاد انگیزه‌های لازم برای مادام‌العمر کردن آموزش و کارآموزی. به‌عبارت دیگر سطح و کیفیت اشتغال در کشور را باید افزایش داد.

در اقتصاد معمول یا اقتصاد دوران صنعتی همیشه رشد و توسعه اقتصادی با پایین رفتن سطح استاندارد زندگی همراه بوده است، ولی در اقتصاد جدید چون دستمزد بالا برای اهل دانش و مهارت در نظر گرفته می‌شود و جمعیت فعال اقتصاد جدید عالمان و ماهران هستند لذا رشد و توسعه اقتصاد جدید با افزایش سطح زندگی آنها همراه است.

یکی از دستاوردهای اجتماعی اقتصاد جدید کمک به دستیابی به بازارهای بزرگ و جهانی است، به کمک غلبه بر دورافتادگی مناطق محروم و به کمک دستیابی به ثروت‌هایی که از دانش و اطلاعات به‌دست می‌آید، قدرت بالقوه‌ای به‌وجود می‌آید که می‌تواند به‌وسیله آن ماهیت جامعه بشری و تعاملات بشری را کاملاً دگرگون سازد.

ولی باید توجه داشت که کلیه منافع اجتماعی و اقتصادی حاصل از اقتصاد جدید در صورتی

محقق می‌شود که کلیه آحاد مردم کشور بتوانند در اداره و به ثمر رسانیدن آن مشارکت لازم داشته باشند و این ممکن نمی‌شود مگر آنکه زیرساخت‌های لازم برای استفاده کلیه مردم از فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات توسط دولت ایجاد شود.

در زیر دستاوردهای اجتماعی اقتصاد جدید را در ۶ عنوان مورد مطالعه قرار می‌دهیم:

۱-۳. استاندارد زندگی بالاتر^۱

در اقتصاد جدید به علت انقلابی که فناوری‌های جدید به وجود آورده‌اند سطح استاندارد زندگی نسبت به دوره صنعتی نه تنها افزایش چشمگیر پیدا کرده است، بلکه سرعت افزایش مذکور بسیار تعجب‌آور است.

برای مثال فناوری اطلاعات در زمینه رشد اقتصادی نقش بسیار مهمی داشته است مثلاً آمریکا در دهه ۱۹۶۰ یعنی چهل سال پیش دارای ۵ درصد سرمایه‌گذاری در بخش فناوری بود و رشد اقتصادی آن ۱ درصد بود که با این نرخ رشد، ۷۰ سال طول می‌کشید تا سطح استاندارد زندگی دو برابر شود، ولی در اقتصاد جدید فرضاً در سال ۱۹۹۶ سرمایه‌گذاری در آمریکا در رشته‌های صنعتی فناوری اطلاعاتی ۳۵ درصد بوده و رشد اقتصادی حاصل از آن ۲/۶ درصد و در سال ۲۰۰۲ درصد کل سرمایه‌گذاری آمریکا در رشته فناوری اطلاعات به ۶۰ درصد و رشد سالیانه اقتصادی به ۵ درصد رسیده که با این رشد اقتصادی ۱۵ سال طول می‌کشد تا استاندارد زندگی دو برابر شود.

آمارهای موجود نشان می‌دهد که اگر در مالزی اقتصاد جدید که مبتنی بر دانایی برقرار شود رشد درآمد سرانه آن تا سال ۲۰۲۰ میلادی به ۱۶۰۰۰ دلار خواهد رسید و سرعت افزایش سطح زندگی آنها نسبت به وضعیت موجود و وضعیتی که کاملاً صنعتی شود بسیار بیشتر خواهد شد.

با توجه به این مهم که یکی از ابعاد اقتصاد جدید امر جهانی شدن اقتصاد است، باید گفت قرن بیست‌ویکم قرن گسترش چشمگیر تجارت بین‌الملل خواهد بود.

به همین دلیل است که اقتصاد جدید می‌تواند از یک طرف در بعد داخلی به رشد اقتصادی بیانجامد و از طرف دیگر در بعد خارجی می‌تواند بازارهای جهانی را در اختیار فروش عرضه‌کنندگان قرار دهد که این امر نیز به ارتقای سطح زندگی و رفاه مردم منجر می‌شود.

اگر نگوئیم تمامی جوانب سرمایه‌داری جهانی شده است حداقل نیروهای بازار، تجارت آزاد و گسترش جهانی خصوصی‌سازی و آزادسازی اقتصاد از قید و بندهای دولتی و جوهی از

۱. علی مستأجران، مفاهیم استراتژیک در اقتصاد نوین، تجارت الکترونیک، انتشارات کیومرث، ۱۳۸۵.

سرمایه‌داری است که جهانی شده است.

این امور در کشورهایی که سابقاً به آنها کشورهای کمونیستی می‌گفتند، در کشورهای در حال توسعه جهان از آمریکای لاتین گرفته تا آسیا و حتی در کشورهای پیشرفته صنعتی غرب مثل قرارداد تجارت آزاد در اتحادیه اروپا و آمریکای شمالی امر متداول روز شده است.

این امر برای آمریکا یعنی گسترش روزافزون سهم تجارت بین‌الملل و افزایش نقش سرمایه‌داری در زندگی اقتصادی، بیست‌سال قبل، صادرات و واردات ۱۷ درصد اقتصاد آمریکا را به خود اختصاص می‌داد در حالی که امروزه این رقم به بیش از ۲۵ درصد رسیده است.

دومین روند مربوط می‌شود به انقلاب در فناوری اطلاعات؛ این روند تمامی زندگی ما را پر کرده است. دستگاه فاکس، تلفن‌های همراه، رایانه‌های شخصی و اینترنت و غیره و بیش از اینها دیجیتالی شدن کلیه اطلاعات - کلمات، تصاویر، داده‌ها و غیره - این فناوری دیجیتالی سبب شده است تا شرکت‌های جدید و صنایع جدید پیش‌چشمان ما ظاهر شوند. تنها در دره سیلیکون^۱، یازده شرکت جدید در هر هفته تأسیس می‌شود. البته مسلم است که همه آنها خیلی موفق نمی‌شوند، ولی به حد کافی که سرپا باشند دوام می‌آورند. سال گذشته به‌صورت میانگین در هر پنج روز یک شرکت در دره سیلیکون اعلام موجودیت می‌کرد و ده‌ها میلیونر جدید از آنجا به‌وجود می‌آمدند.

فناوری اطلاعات سبب شده است بهره‌وری ارتقا پیدا کند، هزینه‌ها کاهش یابد، از مقدار کالاهای فروش نرفته کاسته شود و تجارت الکترونیکی گسترش پیدا کند. به‌صورت خلاصه این یک فناوری متعالی و بالنده است^۲ درست مثل راه‌آهن در قرن نوزدهم و اتومبیل در قرن بیستم.

این دو روند اصلی یعنی جهانی شدن^۳ و فناوری اطلاعات (فناوری) روش اقتصادی دوره گذشته را از بین می‌برند و شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی را مجبور می‌سازند تا ساختارهای خود را تغییر دهند. اگر شما بخواهید به رقابت در بازارهای جهانی وارد شوید یا از منافع تغییرات سریع در فناوری برخوردار شوید باید سریعاً بجنبید و این یعنی خود را از لایه‌های مختلف مدیریتی خلاص کنید. فناوری این امر را ممکن می‌سازد.

این روندها با یکدیگر تلفیق می‌شوند و راه را برای بالا رفتن استاندارد زندگی باز می‌کنند و مشاغل جدید به‌وجود می‌آورند و به تلاش‌های کارآفرینی شدت و سرعت می‌بخشد و تمامی اینها تحقق پیدا می‌کنند بدون آنکه قیمت‌ها تورم پیدا کند.

دیگر باید رشد اقتصادی واقعی ۲ درصد را فراموش کرد، اقتصاد جدید از ۳ و ۴ درصد رشد

۱. منطقه‌ای در آمریکا که معروف است شرکت‌های با فناوری جدید و تکنولوژی بالا در آنجا تأسیس می‌شوند و دارای شعبه‌ای در آنجا هستند.

2. Transcendent Technology

3. Globalization

پایدار و تثبیت شده سخن می‌گوید. دیگر باید چاقوی دو لبه تورم و نرخ طبیعی بیکاری را فراموش کرد. امروزه سخن از ثبات قیمت‌ها داریم. ناامیدی و یأس در مورد وضع اقتصادی کشورهای جهان سوم را باید فراموش کرد امروزه شاهد بالا رفتن استاندارد زندگی در هندوستان و برزیل هستیم. هر چند این روند باید سال‌های متمادی ادامه داشته باشد و هنوز در اول راه هستیم.

۲-۳. بهداشت و درمان بهتر

با توجه به فناوری‌های جدید و جهانی شدن اقتصاد که هر دو از پایه‌های اصلی اقتصاد جدید هستند می‌توان گفت که در قرن بیست‌ویکم بهداشت و درمان از طریق آموزش‌های بهداشتی اینترنتی، ویزیت اینترنتی، عمل جراحی اینترنتی و غیره بسیار پیشرفت خواهد کرد. امر جهانی شدن نیز به بهداشت، درمان و سلامتی مردم در سراسر جهان کمک می‌کند به‌گونه‌ای که می‌گویند قرن بیست‌ویکم قرن سلامت جهانی است.

۳-۳. طول عمر بیشتر

از آنجا که در اقتصاد جدید سطح استاندارد زندگی بالا می‌رود و فناوری‌های جدید به گسترش دانش و فناوری بیشتر کمک می‌کند، لذا می‌توان گفت که در آینده طول عمر بشر به‌خاطر تغذیه، بهداشت و داروهای پیشرفته‌تر افزایش پیدا می‌کند.

در دومین گردهمایی جهانی سازمان ملل^۱ در مورد سالمندی، کوفی عنان دبیر کل سازمان ملل بیان کرد، تا سال ۲۰۵۰ تعداد افراد سالمند از ۶۰۰ میلیون به حدود ۲ میلیارد افزایش خواهند یافت. او اخطار داد، گرفتاری‌های این تغییر جمعیت شناختی آن است که برای اولین بار، افراد بالاتر از ۶۰ سال بیشتر از افراد کمتر از ۱۵ سال خواهند بود و ۸۰ درصد از افراد سالمند در کشورهای در حال توسعه خواهند بود.

۴-۳. فرصت‌های آموزشی بیشتر

در مالزی پروژه فناوری اطلاعات در این کشور با هزینه‌ای بیش از ۲ میلیارد دلار به سرپرستی ماهاتیر محمد نخست‌وزیر وقت مالزی شروع به‌کار کرده است.

اهداف مورد نظر پروژه مذکور تا سال ۲۰۰۵ میلادی در بخش‌های مختلف به‌شرح زیر است:^۲

1. www.Hmdj.ing.

<http://www.Techpark.ir/Parks/Farsi/Malaysia.Htm>

۲. پارک تکنولوژی مالزی به آدرس:

الف) تعلیم و تربیت

- مدارس هوشمند برای همه،
- ارتباط مدارس با اینترنت،
- ایجاد دانشگاه چندرسانه‌ای،
- برنامه‌ریزی اساسی برای آموزش همگانی رایانه،
- آموزش از راه دور برای همه.

ب) ارتقا و توسعه مهارت‌ها

- برنامه‌ریزی در راستای مهارت‌های متکی بر شناخت،
- عملکرد هوشیارانه دستگاه‌های حمایت‌کننده و تصمیم‌گیرنده،
- شناخت ابزار و تمهیدات طراحی و مهندسی جدید در این زمینه.

ج) رشد فرهنگی

- ایجاد سیستم آموزشی وسیع،
- ایجاد سرویس‌های بهنگام اطلاعات،
- ایجاد مجامع الکترونیکی متصل به یک شبکه،
- کاربرد فناوری اطلاعات از طریق رسانه‌ها،
- تقویت معیارها و ارزش‌های سنتی.

د) شبکه‌ها

- ایجاد فناوری شبکه‌های باند پهن،
- ایجاد فناوری رایانش سیار،
- اتصال منازل به شبکه،
- پیش‌بینی و تعبیه کلیه مسیرهای حرکت کابل‌ها، لوله‌ها و ...

هـ) ابزارها

- ابزارهای هوشمند و ارزان قابل دسترسی،
- برگزیدن اسامی مالزیایی برای محصولات و خدمات،
- ایجاد واسطه‌های کاربر سازگار با فرهنگ بومی.

و) قانونگذاری

- ایجاد مؤسسه نظارت بر قوانین،
- ایجاد قوانین مربوط به چندرسانه‌ای،

- ایجاد دادگاه‌های بین‌المللی برای اجرای عدالت،
- توجه به چندرسانه‌ای‌ها در چارچوب اعتبارات در نظر گرفته شده.

ز) توسعه کاربردهای مورد نیاز

- مدارس هوشمند،
- کارت‌های چندمنظوره تحقیقاتی و توسعه‌ای،
- ایجاد دولت الکترونیکی،
- ایجاد شبکه تولید جهانی،
- ایجاد بازار بدون مرز،
- پزشکی از راه دور.

ح) خدمات محاوره‌ای

- اجتماعات الکترونیکی،
- کتابخانه‌های الکترونیکی،
- مجلات الکترونیکی،
- خرید و فروش از راه دور.

ط) اطلاعات و سرگرمی، آموزش و سرگرمی و ارتباط اطلاعاتی

- برگزاری کنفرانس‌ها از راه دور (با استفاده از امکانات چندرسانه‌ای)،
- پست الکترونیکی (با استفاده از امکانات چندرسانه‌ای‌ها)،
- ارائه این امکانات در محیط،
- ارائه خدمات آموزشی مورد نیاز.

یکی از فعالیت‌های مهمی که در راستای ارائه خدمات در این کشور مورد توجه قرار گرفته است، ارائه کامل اطلاعات در زمینه‌های مختلف به مردم است. برای مثال خدمات اطلاع‌رسانی خرید و فروش به مشتریان شامل فعالیت‌هایی در مورد قبل، بعد و هنگام خرید است که هنگام انجام فعالیت‌های تجاری، اطلاعات مورد نیاز را به اطلاع مشتریان می‌رساند. در نهایت به‌گونه‌ای عمل می‌شود که علاوه بر زمینه‌سازی برای به‌کارگیری فناوری اطلاعات و رشد فرهنگی آن، تنها راه‌حل مناسب برای کسب اطلاعات تجاری، استفاده از شبکه تجاری مربوطه خواهد بود. از این‌رو به‌عنوان یک دستورالعمل سرمایه‌گذاری در زمینه امور مربوط به مشتریان به کمک فناوری اطلاعات باید یکی از ضروری‌ترین فعالیت‌های شرکت‌ها باشد تا به آن مزیت رقابتی ببخشد (البته مشکل بسیاری از سازمان‌ها این است که بخش‌های مختلف سازمان مانند خدمات اطلاع‌رسانی به مشتریان،

فناوری اطلاعات و فروش ارتباطات کارآمد ندارند).

۳-۵. پیشرفت فناوری بهتر^۱

ما در زمینه پیشرفت فناوری‌های جدید در ابتدای راه قرار داریم. این راه ابتدا با ابداع رایانه‌های شخصی شروع شد که امکان اینکه عموم مردم بتوانند با رایانه کار کنند را داد، قبل از این فقط افراد متخصص می‌توانستند با رایانه کار کنند. مرحله دوم استفاده از ماهواره‌ها در امور تجاری سبب شد تا برقراری ارتباطات بین‌المللی گسترش خارق‌العاده‌ای پیدا کند. ابداع بعدی پیشرفت فناوری‌های ارتباطاتی و اختراع و توسعه فیبر نوری بوده است که به وسیله هر رشته که به باریکی یک تار مو است می‌توان حدود ۳۰ هزار تماس تلفنی را به‌طور همزمان فراهم کرد.

ابداع بعدی پروتکل TCP/IP بود که امکان به‌کارگیری یک بستر ارتباطی مشترک میان رایانه‌ها را ممکن ساخت و محدودیت‌های فنی برای ارتباط میان رایانه‌ها از میان رفت و زمینه انقلاب اینترنتی فراهم شد و بالاخره ابداع شبکه وب و توسعه و عمومیت آن بود که استفاده از اینترنت را در میان همه مردم محقق ساخت.

۳-۶. عوارض اجتماعی

در اقتصاد جدید مانند اقتصاد فعلی اختلاف طبقاتی همچنان باقی می‌ماند و فقیران اطلاعاتی و اغنیا اطلاعاتی همچنان دو قشر جامعه در سطح ملی و بین‌المللی خواهد بود. این بستگی تام دارد به قوانینی که در زمینه مالکیت فکری وضع خواهد شد. به‌علاوه در اقتصاد جدید طبقه سرمایه‌داران فکری در مقابل طبقه سرمایه‌داران مادی قرار می‌گیرند که با پیشرفت اقتصاد جدید روز به‌روز بر قدرت طبقه اول نسبت به طبقه دوم افزوده می‌شود. استثمار طبقه سرمایه‌دار فکری نه تنها از مردم عادی، بلکه از سرمایه‌داران مادی نیز در صورت قبول مالکیت خصوصی فکری همچنان ادامه و شدت پیدا خواهد کرد.

احیاناً دولت‌ها می‌توانند با برقراری قوانین بیمه‌های اجتماعی و ایجاد تعاونی‌ها در تأمین اجتماعی و کمک به خوداشتغالی‌های کوچک برای انجام فعالیت‌های اطلاعاتی خود به‌صورت تعاونی اقدام کند. در اقتصاد جدید کشورهای جهان سوم همچنان مصرف‌کننده محصولات اطلاعاتی کشورهای صنعتی باقی می‌مانند مگر آنکه با تغییر ساختارهای بسیار سریع و بنیانی بتوانند سهم شایسته خود را در امر تولید کالاهای اطلاعاتی در جهان به‌دست آورند.

۴. دستاوردهای فرهنگی^۱

لغتنامه بین‌المللی و بستر فرهنگ را چنین معنی کرده است:

«به الگوی کلی رفتار انسان که آثار آن در گفتار، رفتار و مصنوعات آشکار می‌شود و این الگو بستگی به استعداد یادگیری انسان و انتقال دانش به نسل‌های آینده را دارد، فرهنگ می‌گویند». در زیر به برخی از دستاوردهای فرهنگی اقتصاد جدید اشاره می‌شود.

۴-۱. مشارکت

در اقتصاد جدید با توجه به مشخصه جهانی شدن و جهانشمول بودن آن هر کاربری در اقصی نقاط دنیا احساس می‌کند که می‌تواند برای عموم مردم جهان مفید واقع شود، به بیان دیگر مشارکت به مفهوم سیاسی در چارچوب یک سرزمین که در عصر صنعت متداول بود در عصر اطلاعات تبدیل می‌شود به یک مفهوم فرهنگی در سطح جهان. این فرهنگ زاینده شبکه‌های هوشمندی است که در سراسر جهان به یکدیگر ارتباط دارد و در تعامل با یکدیگر هستند.

همین فرهنگ مشارکت جهانی است که در اقتصاد جدید عامل تعیین‌کننده تولید، توزیع و مصرف است. به گونه‌ای که نرم‌افزار تولید شده توسط یک کاربر برزلی می‌تواند مورد مصرف یک کاربر چینی یا ایرانی و غیره باشد.

بنابراین در اقتصاد جدید، تولیدکننده دیگر به بازار ملی نمی‌اندیشد، بلکه خود را آماده می‌سازد تا در یک بازار جهانی به رقابت بپردازد. همین امر سبب می‌شود تا تولیدکننده کیفیت و کمیت محصول خود را به گونه‌ای تدارک ببیند که توان چنین کاری را داشته باشد. این امر مگر با حمایت دولتی از تولیدکنندگان خصوصی امکانپذیر نیست، لذا می‌توان گفت اگر در دوره صنعتی فکر خصوصی‌سازی به‌منظور بالا بردن کارایی و بهره‌وری تولید تشویق می‌شد، در دوره اقتصاد اطلاعات دولت نمی‌تواند خود را از بخش خصوصی جدا بداند و مشارکت دولت در اقتصاد از نیازهای اولیه و اساسی اقتصاد جدید است.

۴-۲. فرهنگ خوداشتغالی

در اقتصاد دوران صنعتی یکی از مشکلات مردم و دولت‌ها، پیدا کردن شغل و ایجاد شغل بود. در اقتصاد جدید این نگرانی‌ها از بین می‌رود، زیرا هر کاربری می‌تواند با کسب دانش و مهارت لازم از منزل خود سیستم حسابداری یک شرکت در دورافتاده‌ترین مناطق کشور خویش یا کشورهای دیگر

۱. لازم به توضیح است که موارد بیان شده در این قسمت یافته‌های نگارنده است.

را طراحی و اداره کند. امروزه صدها شغل اطلاعاتی وجود دارد که از طریق اینترنت می‌توان آنها را انجام داد بدون اینکه از خانه خود خارج شد.

۴-۳. فرهنگ صادراتی

یکی از معضلات خصوصاً در کشورهای جهان سوم نداشتن فرهنگ صادرات است. مردم این کشورها چون در دوره صنعتی نمی‌توانستند محصولات صنعتی خود را با کیفیت قابل رقابت با محصولات مشابه کشورهای صنعتی که از سابقه طولانی صنعتی برخوردار بودند تولید کنند. لذا کمتر به فکر صادرات محصولات خود به خارج بودند چون نه قدرت چانه‌زنی شرکت‌های بزرگ و چند ملیتی را داشتند و نه از امکان تولید محصولات قابل رقابت با کیفیت در سطح جهان برخوردار بودند. در اقتصاد جدید این نقیصه کلاً برطرف شده است، زیرا محصولات الکترونیک اطلاعاتی را هر فردی بدون ترس از موانع ورود به بازار می‌تواند بدون مزاحمت‌های واسطه‌ها مستقیماً تولید و به تقاضاکنندگان عرضه کند. حتی تولیدکننده می‌تواند با تقاضاکننده در تولید محصول مشاوره داشته باشد تا محصول را ۱۰۰ درصد در حدی که مورد علاقه خریدار است تولید و سفارشی کند. بنابراین گویی فناوری جدید خصوصاً اینترنت توان صادراتی تولیدکنندگان را نه تنها در عرصه محصولات اطلاعاتی، بلکه در عرصه محصولات واقعی نیز در سطح جهان گسترش دهد و به این دلیل فرهنگ صادرات در آینده جایگاه خود را خصوصاً در کشورهای جهان سوم پیدا خواهد کرد.

۴-۴. فرهنگ تولید خانگی

در قدیم اقتصاد در خانه سامان می‌گرفت. در خانه تولید می‌شد، توزیع می‌شد و مصرف نیز می‌شد. با انقلاب صنعتی و ایجاد کارخانجات، تولید از خانه به کارخانه منتقل شد و امروزه با انقلاب اطلاعات دوباره تولید خانگی و فرهنگ مربوط به آن بار دیگر رونق می‌گیرد. در اقتصاد جدید کارمندان دولت نیز می‌توانند کارهای خود را در خانه انجام دهند و چون سرفقلمی، برای تولیدکنندگان خرده‌پا در دوران صنعتی معضلی بود در دوران اطلاعات این معضل از بین می‌رود و هر نوجوان جویای کار می‌تواند با تحصیل دانش و مهارت لازم در منزل پدری خود بنشیند و کارهای اینترنتی و الکترونیکی و حتی کارهای تجاری و غیره را انجام دهد. اقتصاد خانگی مشخصات خاص خود را خواهد داشت. همکاری خانوادگی، همدلی، مشارکت و افزایش اعتبار و اطمینان اقتصادی که به ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه تولید کمک می‌کند از جمله آنهاست.

نتیجه‌گیری

۱. کلید عضویت در اقتصاد جدید ارائه محصولات با کیفیت بهتر و قیمت کمتر در طول زمان خواهد بود.
۲. اقتصاد دانایی (اقتصاد جدید) شکل غالب اقتصادهای موفق قرن بیست و یکم خواهد بود که دولت‌ها در طراحی نظام‌ها و خط‌مشی‌گذاری آن نقشی مهم و راهبردی دارند.
۳. دستاوردهای مختلف اقتصاد دانایی نشان‌دهنده لزوم توجه خاص به بخش بسیار مهم جامعه یعنی تعاملات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... است که بر پایه اطلاعات، دانش و ارتباطات صورت خواهد پذیرفت.
۴. جهت پیاده‌سازی چنین الگوی کاربردی باید زیرساخت‌های فنی، قانونی، حقوقی، اقتصادی و ... آن را در غالب راهبرد و نقشه جامع علمی کشور فراهم ساخت. میزان سهم محصولات اطلاعاتی و دانش‌محور از تولیدات ملی را مشخص کرد، سهم سرمایه‌های اطلاعاتی و سهم اشتغال در بخش‌های اطلاعاتی و تراکنش‌های اقتصادی و غیراقتصادی را معلوم ساخت و علاوه بر مطرح ساختن موضوعات هم راستا باید نقش حاکمیت در اقتصاد اطلاعات و مفهوم مالکیت اطلاعات مشخص شود.

منابع و مآخذ

۱. کلی، نوین، محمود، طلوع معیارها و قواعد جدید در اقتصاد نوین، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ اول، ۱۳۷۸.
۲. دان‌تپ، اسکات. ارزش‌آفرینی در اقتصاد شبکه‌ای، ترجمه حسین حسینیان، سازمان فرهنگی فرا، خرداد ۱۳۸۰.
۳. فتحیان، محمد، فرزاد، وزیری. بررسی تأثیر دیجیتالی شدن نظام‌های اقتصادی بر شاخص‌های خرد و کلان اقتصادی، سمینار کارشناس ارشد، رشته فناوری اطلاعات، دانشگاه علم و صنعت ایران، زمستان ۱۳۸۵.
۴. اقتصاد دانایی، ۱. ضرورت شناخت، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، شماره مسلسل ۸۷۰۳، آذر ۱۳۸۶.
۵. اقتصاد دانایی، ۲. اصول، قوانین و خصوصیات مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، شماره مسلسل ۸۷۰۴، آذر ۱۳۸۶.
۶. مستأجران، علی. مفاهیم استراتژیک در اقتصاد نوین، تجارت الکترونیک، انتشارات کیومرث، ۱۳۸۵.
7. Discussion Paper: Measuring a Knowledge – based Economy and Society – An Australian Frome Work, 2001.
8. David C.Chou & Amy Y.Chou, A Guide to Internet Revolution in Banking.
9. Soon – Yongchoi. The internet Economy, 2000, P.30-40.
10. Kevin Kelly, New Rules for New Economy. 10 Radical Strategies for a Connected World 1998.
11. Wired's encyclopedia of the New Economy (2000-2002).
12. <http://itanetwork.org/archve/۸۰/۸۰۲/۸۰۲۵۰۰/it.asp>.
13. www.Hmdj.ing.
14. www.sanaaye.com/5-3.hm.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۱۹۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اقتصاد دانایی، ۳. دستاوردها

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین
تهیه و تدوین: ایمان تهرانی
همکار: حسین رفوگرآستانه
ناظران علمی: رضا باقری‌اصل، رؤیا طباطبایی یزدی
مناقضی: معاونت پژوهشی
ویراستار: —

واژه‌های کلیدی:

۱. اقتصاد دانایی

۲. اقتصاد جدید

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۱۱/۵